

Zienswijze Ontwerp Omgevingsvisie Leiden 2040

Uitgangspunt

Het Parijse klimaatakkoord dat bepaalt dat ter voorkoming van opwarming van de aarde in 2050 geen fossiele brandstoffen meer gestookt mogen worden is voor ons uitgangspunt. Voor onze kinderen zullen wij allen hard moeten werken aan het terugbrengen van de CO2 uitstoot.

Concepttekst voor aanvulling Manifest gezamenlijke wijkverenigingen (SOSMors)

“Sluit niet voortijdig (voor 2050) het gas af in Leidse wijken. En al helemaal niet zonder deugdelijke transparante business cases (kosten en bewezen alternatieven) en eerlijke communicatie met onderhavige bewoners. Voorts zou de gemeente moeten onderkennen dat de energietransitie een enorme opgave is. Rand voorwaardelijk is een landelijk plan, net als bij de Deltawerken.”

Doel is CO2-reductie, het doel is niet aardgasvrij

De huidige visie van ons gemeentebestuur is dat de bewoners van Leiden van het aardgas worden afgesloten en worden aangesloten op een warmtenet dat afvalwarmte aanvoert uit Rotterdam dan wel overgaan op warmtepompen. Allereerst zij opgemerkt dat het doel CO2-reductie is. Stoppen met aardgas is een middel, maar kan geen doel zijn.

Wij vinden dat de gemeente de opdracht van de centrale overheid “woningen van het gas af” ter discussie moet stellen bij die centrale overheid. Ook dient er een landelijke visie te zijn op de energietransitie. Daarin dient bijvoorbeeld overwogen te worden of CO2-reductie bij een klein aantal bedrijven, immers slechts 111 bedrijven zijn verantwoordelijk voor 25% van het totale energie jaarverbruik, een beter alternatief is, dan reductie bij huishoudens die slechts 13% van alle energie verbruiken. CO2-reductie bij enkele grote bedrijven kan veel aantrekkelijker zijn dan bij 8 miljoen woningen met grote verschillen in bouw en bewoning.

In landen om ons heen, zoals in Duitsland, worden aardgasnetten aangelegd en ontvangen bewoners een aansluitpremie als zij aardgas gaan stoken. Wij vinden dat de gemeente kennis moet nemen van de overwegingen van de landen die aardgas gaan invoeren en moet onderbouwen waarom zij de bewoners aardgas wil ontzeggen.

(Vrijwel) alle projecten van de energietransitie (de proefwijken) zijn mislukt. Wij missen deze constatering en de consequenties die de gemeente hieruit trekt.

De gemeente presenteert vergaande besluiten waarmee investeringen van honderden miljoenen zijn gemoeid terwijl de kosten niet zijn onderbouwd, en dan met name de kosten voor de bewoner. Ook de te bereiken CO₂-reductie is niet onderbouwd. Wij menen dat bewoners pas van het gas af kunnen als duurzame energie én de daarbij horende energieopslag beschikbaar is, en financieel haalbaar is. Zonne-energie en windenergie zijn voorbeelden van duurzame energie die niet ingezet kunnen worden omdat de opslag niet mogelijk is. Waterstof is een energievorm die wel op te slaan is. Momenteel wordt aan onze technische universiteiten hard gewerkt aan innovatieve oplossingen voor dit opslagprobleem.

Wij vinden dat de gemeente de totale financiële onderbouwing moet geven zowel qua consequenties voor de gemeente als de burger. Niet oppervlakkig maar diepgaand. Dus niet alleen oppervlakkige out-of-pocket kosten, maar ook de indirecte kosten en de zogenaamde verborgen kosten, denk aan langer dan 5 minuten douchen per bewoner bij een warmtepomp of aan verdrievoudiging van het elektriciteitsnetwerk bij warmtepompen of aan prijsopdrijving bij warmtenetten. Voorts dient er een diepgaande verantwoording gegeven te worden, inclusief berekeningen, over de te behalen CO₂-reducties. Ook dient de gemeente de technische haalbaarheid te borgen, rekening houdend met de beschikbaarheid van de benodigde uitvoerders zoals aannemers, installateurs, netwerkbeheerders stroomnet, maar ook de projectorganisatie die nodig is voor projecten van deze omvang, denk bijvoorbeeld (zie verderop) aan een omvang van € 600 miljoen voor het geschikt maken voor warmtepompen/ lage temperatuur verwarming van de Merenwijk woningen.

Projectmatige uitvoering van gekwantificeerde doelstellingen

In relatie tot de energietransitie formuleert de Omgevingsvisie de volgende ambities:

- “In 2040 is de gezondheidswinst toegenomen door schonere lucht”
- “In 2040 is de uitstoot van broeikasgassen afgenomen.”
- “In 2040 is de gebouwde omgeving van Leiden voor een groot deel aardgasvrij. Duurzame elektriciteit wordt binnen de stad vooral opgewekt met zonnepanelen. Het overige deel zal, gezien de beperkte ruimte in de stad, vooral van buiten de stad moeten komen.”

De Omgevingsvisie waagt zich echter niet aan concrete streefwaarden en ijkpunten voor de jaren tussen nu en 2040. Eerder meldde CE Delft, in de evaluatie van het Leidse duurzaamheidsbeleid over de jaren 2016-2020 in opdracht van de Rekenkamercommissie Leiden en Leiderdorp (CE Delft, Evaluatie duurzaamheidsbeleid gemeente Leiden, november 2020), dat het thema energie transitie zich juist positief onderscheidt van de overige duurzaamheidsthema's in die zin dat de gemeente Leiden hiervoor wel meetbare doelen met streefwaarden heeft opgesteld. De kwantitatieve streefwaarden waar het CE Delft aan refereert liggen redelijk in lijn met de doelen die op nationaal en EU-niveau zijn geformuleerd:

- De overkoepelende ambitie voor CO₂-reductie: 40% reductie in 2030 (ten opzichte van de uitstoot in 1990) is meetbaar geformuleerd en komt overeen met de Europese CO₂-reductiedoelstelling voor 2030. Wel is deze minder ambitieus dan de nationale doelstelling van 49% CO₂-reductie in 2030. Deze doelstelling is op landelijk niveau inmiddels bijgesteld naar 55% reductie van CO₂-emissies in 2030 ten opzichte van 1990, in lijn met het besluit van de Europese Commissie (Europese klimaatwet). Wel constateert CE Delft dat er voor het jaar 2020 (in tegenstelling tot veel andere gemeenten) geen doelstelling is geformuleerd.
- De doelstelling voor energiebesparing (1,5% reductie per jaar) in de gemeente Leiden komt wel precies overeen met de landelijke doelstelling voor energiebesparing. Hierbij valt op dat de doelstelling waar de gemeente het meeste invloed op heeft, namelijk de energiebesparing in de eigen gemeentelijke organisatie, niet ambitieuzer is geformuleerd dan de doelstelling die voor de gehele gemeente geldt.
- Het doel voor hernieuwbare energieopwekking is met 20% in 2020 in lijn met de EU-doelstelling, maar een stuk ambitieuzer dan de nationale doelstelling van 14% hernieuwbare energieopwekking in 2020. Daarbij moet echter worden aangetekend dat de doelstelling is geformuleerd op regionaal niveau, met andere woorden, voor het behalen van deze doelstelling is Leiden (groten)deels afhankelijk van omliggende gemeenten.

Het stellen van meetbare doelstellingen is uiteraard nog geen garantie voor het behalen van die doelstellingen. CE Delft signaleert dat de gemeente sinds het opstellen van de Duurzaamheidsagenda een veelheid van activiteiten heeft ondernomen om haar doelstellingen voor CO₂-reductie, energiebesparing en opwek van hernieuwbare energie te behalen, maar concludeert dat de gemeente de doelstellingen op het thema energietransitie nog niet heeft gerealiseerd. Als de trend in CO₂-reductie gedurende de periode 2010-2018 zich voortzet, wordt de doelstelling van 40% CO₂-reductie in 2030 zeker niet gehaald. Op het gebied van energiebesparing is de ontwikkeling positief, maar niet voldoende: ten opzichte van 2010 is in 2018 het energiegebruik met ongeveer 5% afgenomen.

Dit komt neer op 0,6% reductie per jaar. Het doel van een gemiddelde besparing van 1,5% is daarmee niet gerealiseerd in de periode tussen 2010 en 2018. Vooral wat betreft opwekking van duurzame energie blijft de gemeente achter: het aandeel hernieuwbare energie is licht gestegen van 1,9% in 2010 naar 2,5% in 2017. Dit aandeel is fors lager dan het landelijke gemiddelde (6,7% in 2017). Zelfs bij het verduurzamen van het eigen gemeentelijke vastgoed lopen de plannen niet in de pas met het gemeentelijke energie-transitiebeleid.

CE Delft merkt hierbij op dat er in de gemeente Leiden niet structureel op projectniveau wordt bijgehouden wat het effect is van het gemeentelijke beleid. In de jaarstukken wordt weliswaar op hoofdlijnen gerapporteerd wat er is bereikt, maar er is geen compleet overzicht van de projecten die zijn uitgevoerd in de periode 2016-2020, en de kosten van die projecten. Ook op projectniveau worden nauwelijks doelen geformuleerd. Het ontbreken van een overzicht van gerealiseerde

maatregelen en projectdoelen maakt het erg lastig te controleren wat de bijdrage is geweest van Leids beleid aan het doelbereik en de doeltreffendheid en doelmatigheid van de maatregelen.

Wij concluderen: de gemeente Leiden is goed in het bedenken van beleid en het formuleren van ronkende ambities voor de energietransitie, maar schiet tekort in de projectmatige uitvoering en het gestructureerd monitoren van de voortgang, waardoor inzicht in de doeltreffendheid en kosteneffectiviteit van beleidsmaatregelen ontbreekt en doelstellingen niet gehaald worden.

Wij vragen: welke lering heeft de gemeente getrokken uit de evaluatie van CE Delft? In de Omgevingsvisie ontbreekt het aan reflectie op de werkwijzen en behaalde resultaten tot 2020 en aan herijking van de doelstellingen. Welke kwantitatieve streefwaarden stelt de gemeente voor 2040? Wat zijn de tussentijdse mijlpalen op weg naar 2040? Wat gaat de gemeente tussen nu en 2040 anders doen om de energietransitie-doelstellingen voor 2040 te halen?

Bewoners

De energietransitie is een van de grootste projecten van na WOII en de rijksoverheid benadrukt keer op keer dat de participatie van de burgers essentieel is. Daarom dient in de omgevingsvisie expliciet te worden vermeld en onderbouwd hoe de participatie van bewoners wordt geborgd. Omdat de omgevingsvisie mede is gebaseerd op de Warmtevisie (2017) en het Handelingsperspectief (2019) en omdat de beantwoording van de vragen die het WOB-verzoek van meer dan honderd Merenwijkers vergezelde, nog niet voldoende beantwoord is, menen wij dat verdere beantwoording geïndiceerd is.

1. De omgevingsvisie is mede gebaseerd op de Warmtevisie (2017). Waarom zijn de bewoners niet actief geïnformeerd? Zeker als wij bedenken dat de financiële consequenties in de tienduizenden euro's zullen lopen. Wij vinden dat de gemeente alsnog actief input van de bewoners op de Warmtevisie (2017) moet vragen en de Warmtevisie (2017), alsmede daarop gebaseerde documenten, daarop moet bijstellen. Het raadplegen van allerhande gremia achten wij onvoldoende gezien belang, omvang en kosten. Dat destijds twee inspraakreacties zijn binnengekomen zien wij als een krachtig signaal dat de participatie van bewoners niet, dan wel onvoldoende heeft plaats gevonden.

2. De Merenwijk werd voorgesorteerd in de Warmtevisie 2017 als een van de zes wijken om als eerste afgesloten te worden van aardgas in 2035, omdat de wijk goed georganiseerd zou zijn en de potentie van de technologie aquathermie (brief van wethouder Spijker d.d. 3 september 2020 en diverse mails van ambtenaren). Op basis van welke bewijsvoering (gaarne complete financiële onderbouwing alsmede onderbouwing CO2-reductie) werd dit besluit genomen? Graag ook de wetenschappelijke onderbouwing van de toepassing van aquathermie in relatie tot de leeftijden van het woningbestand.

3) Waarom werd gekozen voor het jaar 2035 om de Merenwijkers het gas te ontzeggen?

-
4. De omgevingsvisie is mede gebaseerd op het Handelingsperspectief (2019). Waarom zijn de bewoners niet actief geïnformeerd? Zeker als wij bedenken dat de financiële consequenties in de tienduizenden euro's kunnen lopen. Wij vinden dat de gemeente alsnog actief input van de bewoners op het Handelingsperspectief (2019) moet vragen en de Handelingsperspectief (2019), alsmede daarop gebaseerde documenten, daarop moet bijstellen. Het raadplegen van allerhande gremia achten wij onvoldoende gezien belang, omvang en kosten. Dat destijds zes inspraakreacties zijn binnengekomen zien wij als een krachtig signaal dat de participatie van bewoners wederom niet, dan wel onvoldoende heeft plaats gevonden,
- 5) Op basis van welke bewijsvoering in het Handelingsperspectief (2019) werd besloten dat de toekomstige warmtevoorziening in het noordelijk gedeelte gezocht moet worden in individuele oplossingen? Uit een brief van mevrouw Spijker d.d. 3 september 2020 en mails van ambtenaren blijkt dat het Berenschot rapport van 29 oktober 2019 ten grondslag ligt aan dit besluit. In het exemplaar dat ontvangen werd (op elke pagina staat vertrouwelijk), onderbreekt de onderbouwing.
- 6) Wat waren de overwegingen in het Handelingsperspectief (2019) om wijken eerst voor te sorteren en daarna een bronnenonderzoek uit te (laten) voeren?
- 6b) Waarom denkt de gemeente dat op wijkniveau de energietransitie moet worden bepaald, terwijl omvang, denk aan de Deltawerken, een landelijk plan indiceert?
- 6c) Welke maatregelen treft de gemeente om de benodigde inhoudelijke expertise en projectuitvoering expertise in huis te halen voor een project van een dergelijke omvang?
- 7) Onlangs is het advies van de commissie Brenninkmeijer verschenen. Daarin wordt gesteld dat een gemeente zich niet moet laten adviseren door gepassioneerde bewonersgroepen waaronder wij DEM rekenen. Wanneer verbreekt de gemeente de banden met DEM en richt zij een participatie in met alle bewoners?
- 7b) Het bronnenonderzoek van Tauw bevat geen business case qua financiële haalbaarheid en CO2-reductie. Wanneer wordt deze opgesteld?
- 8) Op welke gronden heeft de gemeente dit jaar besloten rechtstreeks aan ingenieursbureau Tauw/Syntraal een onderzoeksoopdracht te geven?
- 8B) De aardgasvrije wijken van de rijksoverheid zijn (vrijwel) alle volledig mislukt. Welke consequenties trekt de gemeente hieruit?
- 8c) Waarom is het doel aardgasvrij en niet een bepaalde mate van CO2-reductie?
- 9) Wat is de rol van met name één vertegenwoordiger van DEM wiens naam expliciet vermeld is in de offerte van Tauw/Syntraal aan de gemeente bij het formuleren van de onderzoeksoopdracht aan Tauw Syntraal?

11) Er werd niet eerst binnen- en buitenlands literatuuronderzoek gedaan vóór het verstrekken van de opdracht aan Tauw/Syntraal om te voorkomen dat het wiel niet opnieuw zou moeten worden uitgevonden. Wij vinden dat de gemeente wel literatuuronderzoek moet doen teneinde publieke middelen doelmatig te besteden.

12) Wij zijn van mening dat het gesprek van de gemeente met de Merenwijk op 8 april hilarisch te noemen is. Geen enkele van de meer dan legitieme vragen werd door de gemeente beantwoord. Welke instrumenten gaat de gemeente vanaf nu inzetten teneinde de participatie wel te borgen?

Warmtenetten

In de concept-RES wordt benadrukt dat in de regio onvoldoende warmtebronnen aanwezig zijn om in de warmtevraag van de regio te kunnen voorzien en dat oplossing van het warmtevraagstuk enkel mogelijk is wanneer de regio aan kan sluiten op het restwarmtenet uit de haven van Rotterdam (Concept RES, Holland Rijnland, 2020). **Het gebruik van restwarmte uit Rotterdam is de hoeksteen van de Leidse energietransitie. De gemeente Leiden heeft zich daartoe gecommitteerd aan de zogenoemde Leiding door het Midden van WarmtelinQ+, die beheerd zal worden door Gasunie.**

Laten we eerst vaststellen dat Gasunie nog geen enkele ervaring heeft met warmtetransport en –distributie, dat de bronnen van restwarmte in Rotterdam verre van duurzaam zijn en dat de duurzame beschikbaarheid van die warmte niet is gegarandeerd. Het gaat om restwarmte van fossiel gestookte thermische centrales, de AVR-afvalverbrandingsinstallatie in Rozenburg (de AVI in Pernis is gesloten) en om restwarmte van de olieraffinage en petrochemische industrie:

- Afvalverbranding: We moeten ons realiseren dat Nederland zich ten doel heeft gesteld in 2050 een circulaire economie te zijn, met andere woorden, het is onderdeel van onze nationale duurzaamheidsambities om in 2050 geen of nog maar zeer weinig afval te produceren, laat staan te verbranden. Nu al moeten onze afvalverbrandingscentrales (zoals ook AEB) afval importeren om rendabel te kunnen zijn. In dit licht bezien kunnen we vragen stellen bij het contract dat het warmtebedrijf Rotterdam heeft gesloten voor de afname van warmte tot september 2044.
- Olieraffinage/petrochemie: In de oliesector zijn grote veranderingen gaande onder invloed van het klimaatbeleid en de energietransitie. Voor de toekomst zet de sector in op waterstof, klimaat neutrale synthetische brandstoffen en op een nieuwe generatie conversieprocessen, bijv. elektrochemische processen, die bij lagere temperatuur verlopen. Deze ontwikkelingen worden ook wel samengevat in de term e-refinery en zullen leiden tot een aanzienlijke vermindering van de energie-intensiteit van de olie-industrie en dus ook tot vermindering van de beschikbaarheid van restwarmte.

Het Warmtebedrijf Rotterdam (WBR) heeft zich verslikt in een wurgcontract met AVR en de uitbreiding van het Rotterdamse warmtenet naar het noorden is onderdeel van het reddingsplan voor

het noodlijdende WBR. De gemeente Rotterdam, voor 97% eigenaar van het WBR, heeft al meer dan € 200 miljoen aan kapitaal en bankgaranties in het WBR gestoken. In het eindrapport van de raadsenquête naar het WBR wordt geconstateerd dat er sprake was van onvoldoende risicobeheersing en van een onverantwoorde stapeling van risico's, met name private risico's die werden afgewenteld op het WBR, en dus op de gemeente (Eindrapport Raadsenquête Warmtebedrijf Rotterdam, gemeente Rotterdam, 17 sept. 2020). Zo verplichtte het WBR zich contractueel tot levering van warmte aan Vattenfall (het warmtenet in Leiden), terwijl de investering (in de warmteleiding over Oost) om die levering na te komen nog niet gefinancierd was, en inmiddels weten we dat de financiering voor de leiding over Oost definitief van de baan is.

Voor de gemeente Leiden is het zaak lering te trekken uit de historie van het WBR. In het eindrapport van de Raadsenquête Warmtebedrijf Rotterdam zijn er grote vraagtekens geplaatst bij de kennis en competenties van de gemeente om grip te houden op een complex project als het WBR. Die zorg kan de gemeente Leiden zich ook aantrekken.

Net als bij het mislukte plan voor de leiding over Oost, zijn er ook met de Leiding door het Midden grote maatschappelijke en financiële belangen én risico's gemoeid. De intentieverklaring voor het eerste deel van het project, de warmtelevering aan Vlaardingen, Delft, Midden-Delfland, Rijswijk en Sociale Verhuurders Haaglanden, is nog maar net ondertekend, op 26 maart 2021. De inkt van die handtekeningen is nog nat en het eerste deel van de Leiding door het Midden (naar Den Haag) is nog lang niet gerealiseerd. Als Leiden zich voorbarig verplicht tot substantiële warmteafname van WarmtelinQ+, zijn er wellicht onvoldoende mogelijkheden om de ontwikkeling bij te sturen, ook als daartoe aanleiding blijkt in de loop der tijd. **De aansluiting op restwarmte uit Rotterdam vraagt een enorme upfront investering met een groot lock-in risico,** waarover al besloten moet worden op een moment dat er nog geen enkele zekerheid is over de beschikbaarheid, de technologie en de kosten van duurzame warmtebronnen in de toekomst, inclusief de kosten om woningen geschikt te maken, en over de toekomstige ontwikkeling van de vraag (qua kwantiteit, temperatuurniveaus en ruimtelijke distributie). Anders gezegd: **de gemeente neemt een gigantische hypotheek op de toekomst en wentelt het risico daarvan af op haar burgers.**

Een deel van de onzekerheden rond de toekomstige warmtevoorziening moet opgelost worden met de nieuwe Wet Collectieve Warmtevoorziening, de zogenoemde Warmtewet 2. Die zou per 1 januari 2022 moeten ingaan, maar het is nog niet duidelijk of die datum gehaald zal worden. In reactie op de consultatieronde over de concept-wettekst, zijn er al de nodige wijzigingen geïmplementeerd. Die betreffen onder meer dat de wetgever de duur van concessies voor een warmtebedrijf maximeert op 30 jaar. Dat is weliswaar een verbetering in vergelijking met de oorspronkelijke bedoeling om eeuwigdurende concessies te verlenen, maar betekent nog steeds dat er vrijwel geen sprake is van effectieve concurrentie. Een andere verbetering is dat de Warmtewet 2 non-discriminatoire toegang mogelijk wil maken voor verschillende warmteleveranciers.

Dat laatste is in theorie goed nieuws, want het is risicovol als een groot regionaal warmtenet, waarvan heel veel gebruikers afhankelijk zijn, slechts door één of enkele grote bronnen gevoed zou

worden. In de Omgevingsvisie wordt, vooruitlopend op de nieuwe warmtewet, alvast gemeld: “Het bestaande stadswarmtenet wordt verder uitgebreid en verduurzaamd. Doordat het stadswarmtenet open wordt gesteld voor meerdere bronnen, vormt het de ruggengraat van het duurzame energienetwerk.” Hoe meer bronnen en hoe meer divers die bronnen, hoe beter voor de leverbetrouwbaarheid en voorzieningszekerheid. Dat is de theorie. In de praktijk ligt dat voor een warmtenet echter niet zo eenvoudig als voor een elektriciteits- of een gasnet. Bij warmtebronnen hebben we te maken met verschillende temperatuurniveaus en met veel hogere kosten voor het aankoppelen van nieuwe bronnen dan bij gas of elektriciteit. In vergelijking met een gasnet is de aanleg van een warmtenet per lengte-eenheid ten minste een factor 2 à 3 duurder en is een warmtenet niet flexibel. De warmteverliezen van een grootschalig hoge-temperatuur-warmtenet zijn enorm (conservatieve schattingen gaan uit van 25 à 30%), **wat noodzaakt tot bijplaatsen van (gasgestookte) boosters** om de temperatuur onderweg op te vijzelen, en ook de energiebehoefte voor het verpompen van heet water over lange afstanden mag niet onderschat worden.

Tegelijkertijd echter bevat de nieuwe warmtewet heel veel bepalingen die de gemeente en haar burgers op grote achterstand zetten: kleinschalige initiatieven worden ontmoedigd, de regieruimte van de gemeente wordt drastisch ingeperkt, voor de burgers is er zo goed als geen participatieruimte, het ontbreekt aan prikkels voor innovatie en het ontbreekt aan waarborgen voor eerlijke, transparante tarieven. (Annelies Huygen en Sanne Akerboom, Nieuwe warmtewet is een keurslijf, Binnenlands Bestuur, week 12, 2021). Feitelijk verhindert de warmtewet het organische groeiemodel dat in andere landen juist goed heeft gewerkt, waarin kleinschalige lokale warmtenetwerken naar elkaar toegroeien. De nieuwe warmtewet is een rem op lokale experimenten en initiatieven, die juist nu belangrijk zijn om leerervaring op te doen, zowel voor de gemeente als haar burgers. Gezien de fysieke beperkingen van warmtetransport en de karakteristieken van de meeste duurzame warmtebronnen, is het sowieso verstandiger warmtenetten kleinschalig te ontwikkelen, op het niveau van wooncomplexen, straten en straatblokken. Juist lage-temperatuur-warmtebronnen worden bij voorkeur lokaal benut met een dedicated lokaal warmtenet dat is ontworpen op de karakteristieken van de gebouwenvoorraad van dat specifieke warmtekavel. De warmtekavels die de gemeente wil aanwijzen zijn veel te groot en doen geen recht aan de heterogeniteit van de gebouwde omgeving in verreweg de meeste wijken. Met de kleinschalige ontwikkeling van zeer lokale duurzame warmtenetten, vermijdt de gemeente het gigantische lock-in risico van de Zuid- Hollandse warmteronde en kan zij ervaring opdoen met verschillende duurzame warmtebronnen en verschillende typen distributienetten. De gemeente doet er verstandig aan om voor die ontwikkeling aan te sluiten bij lokale bewonersinitiatieven en juist die initiatieven te faciliteren. Uiteraard mits die initiatieven representatief zijn, zoals bedoeld door de commissie Brenninkmeijer en niet bestaan uit gepassioneerde minderheden. Door zich nu al te verplichten aan een grootschalige leverancier verhindert de gemeente zelf het model van lokale initiatieven en kleinschalige netten die naar elkaar toegroeien en alsnog verbonden kunnen worden om meer leveringszekerheid te bieden voor alle gebruikers.

Met andere woorden, de gemeente zou er verstandig aan doen voorlopig pas op de plaats te maken en af te wachten hoe de warmtemarkt zich ontwikkelt. Vooralsnog zijn er grote onzekerheden. Zo is er ook sprake van een sterke technologische dynamiek. Er zijn veel vormen van alternatieve

warmtevoorziening (anders dan aardgas) denkbaar, waarbij verschillende warmtebronnen (restwarmte, geothermie, aquathermie, ondiepe bodemwarmte, etc.), verschillende energiedragers (afval, biomassa, groen gas, waterstof) en verschillende schaalniveaus van distributie (van individuele huishoudens tot wijk/stad/regio/land) in beeld komen. Het arsenaal van potentiële technische oplossingen is een bonte verzameling van rijp en groen, met grote onderlinge verschillen in schaalniveau, complexiteit en flexibiliteit. Het bestaan van deze verschillen en de huidige en voorziene technologische dynamiek maken het hoogst onwaarschijnlijk dat het aanbod zich op afzienbare termijn zodanig ontwikkelt dat een stabiele marktwerking mogelijk wordt.

Daarbij speelt het een grote rol dat private partijen de risico's van mogelijk veranderende omstandigheden en condities op langere termijn contractueel willen afdekken. Zoals gezegd zijn warmtenetwerken extreem kapitaalintensief. Investeerders schrikken terug voor het hoge 'lock-in' risico, waarbij een gedane investering mogelijk niet terugverdiend kan worden. De nieuwe warmtewet komt investeerders daarin tegemoet door grootschalige warmtekavels te definiëren, die maatwerk bij voorbaat onmogelijk maken. Voorlopig lijken private investeerders terug te schrikken voor de grote risico's en onzekerheden. En als private investeerders wél instappen, moeten we ons realiseren dat zij voor het nemen van de grote financiële risico's een navenante risicoconforme beloning zullen eisen. De warmteconsumenten betalen uiteindelijk de rekening.

De Gasunie als exploitant heeft geen ervaring met warmtenetten, maar wel met monopolistisch gedrag, zo moest zij vorig jaar een half miljard terugbetalen aan bewoners. Nergens lezen wij wie de kosten voor de bewoners zal gaan reguleren.

Rechtsbescherming en bescherming van publieke waarden

Het is een illusie te denken dat die grote dynamiek en onzekerheden in de onderontwikkelde warmtemarkt van snel voorbijgaande aard zullen zijn. Het opknippen van Nederlandse gemeenten in warmtekavels lijkt de opmaat te zijn naar een lappendeken van warmtenetten met grote lokale verschillen in de kwaliteit en kosten van duurzame warmtevoorziening. Dat heeft zowel te maken met verschillen in de beschikbaarheid van duurzame warmtebronnen als met verschillen in de kwaliteit van de gebouwde omgeving. Het is daarbij ook nog een essentiële vraag of de burgers kunnen rekenen op enige rechtsbescherming bij het aanwijzen van warmtekavels door de gemeente, als de gemeente stelt: "Het stadswarmtenet wordt uitgebreid naar de wijken waar dat de beste oplossing is." Wie bepaalt dat, op welke gronden en hoe wordt dat besluit democratisch gelegitimeerd? Hebben de bewoners daarin nog een stem?

Het is de vraag welke rol de gemeente kan spelen in het beschermen van haar burgers als klanten van lokale/regionale warmtemonopolies die uitsluitend/overwegend aan die burgers leveren. Heeft de gemeente voldoende kennis om de plannen van verschillende aanbieders te beoordelen en om, in een situatie van informatie-asymmetrie, effectief toezicht te houden op de concessiehouder? Hoe worden de duurzaamheid, betaalbaarheid, leverbetrouwbaarheid en voorzieningszekerheid geborgd? Wat gebeurt er als de concessiehouder failliet gaat? Hoe wordt de dienstverlening dan geborgd?

Hoe worden andere publieke waarden (bijv. transparantie, democratische legitimiteit, rechtvaardigheid) geborgd?

Gebruikers kunnen immers niet kiezen: zij krijgen ofwel aardgas, ofwel warmte via een warmtenet, waarbij de warmterekening in het laatste geval ‘Niet Meer Dan Anders’ (NMDA, met aardgas als referentie) mag bedragen. Overigens vallen lang niet alle kosten onder het NMDA-principe. Ook kunnen gebruikers van warmte niet, zoals bij gas, kiezen tussen verschillende aanbieders/leveranciers als zij ontevreden zijn over de kosten of kwaliteit van de dienstverlening. De markt voor warmte is in Nederland nog nauwelijks ontwikkeld. Ook is de rechtsbescherming van consumenten onvoldoende; dat geldt zowel voor de aanwijzing van warmtekavels door de gemeente als voor misbruik van marktmacht door monopolistische warmteleveranciers. De consumenten van warmte zijn in Nederland veel duurder uit dan in andere landen (in vergelijking met Duitsland, Denemarken, Zweden, Noorwegen, Finland). (Annelies Huygen, Pieter Verstraten, Jacob Janssen en Eva Winters, Warmte is in Nederland een stuk duurder dan in andere Europese landen, ESB, 30 april 2021). De warmtetarieven in Nederland zijn niet transparant, het ontbreekt aan benchmarks en aan prikkels om warmteleveranciers te dwingen tot innovatie en verbetering van kosteneffectiviteit en dienstverlening. Uit het buitenland kunnen we alvast leren dat de tarieven in gebieden **waar geen aansluitplicht geldt**, lager zijn dan in gebieden waar aansluiting verplicht is. Het is geen toeval dat heel veel gebruikers van warmtenetten in Nederland klagen over de hoge kosten; niet alle kosten van warmtevoorziening via warmtenetten vallen onder het NMDA-principe. Daarbij komt ook dat er voor nieuwbouwprojecten waar de aanleg van een warmtenet voorzien wordt, een milieuvoordeel verdisconteerd wordt in de EPC-berekening, dat per saldo leidt tot een maatschappelijk ongewenste besparing op de thermische isolatie van de nieuwbouwwoningen.

Bescherming van bodem en drinkwater

Een grote complicatie bij het inrichten van een warmtenet is de grote heterogeniteit van de lokale warmtevraag en het warmteaanbod. Welke techniek geschikt is wordt aan de ene kant bepaald door de lokale/regionale beschikbaarheid van duurzame warmtebronnen en aan de andere kant door de aard en kwaliteit van de lokale gebouwenvoorraad. Op beide fronten zijn er grote verschillen tussen locaties, die bepalend zijn voor het benodigde temperatuurniveau en voor de kosten van de nieuwe warmtevoorziening. Voor nieuwe ontwikkelingsprojecten van woonwijken, bedrijventerreinen en industrie kan de bouw in samenhang met de beschikbaarheid en ontwikkeling van lokale duurzame warmtebronnen worden gepland. Daarbij zal bij voorbaat rekening gehouden moeten worden met klimaatverandering. Langdurige perioden van droogte en een hogere frequentie en intensiteit van regenval zullen repercussies hebben voor de beschikbaarheid van bijvoorbeeld aquathermie en bodemwarmte. Ook de inzet van (grootschalige) geothermie vereist planning en coördinatie, zowel wat betreft de ontwikkeling van de bovengrondse warmteafzet en de combinatie met andere functies in de ondergrond, als het zekerstellen van de continuïteit van warmtelevering op de langere termijn.

Duurzame bronnen voor hoge-temperatuur-warmte (diepe geothermie) worden al wel in het Westland, maar nog niet in onze regio geëxploiteerd. Feitelijk zijn de omstandigheden in Nederland

nergens bijzonder gunstig voor de exploitatie van diepe geothermie; voor hoge temperatuurwarmte moet in onze contreien, en ook in de Leidse regio, al snel geboord worden tot 2 à 3 km diepte. Daarbij bestaat het risico dat met het warme water ook aardgas of olie wordt opgepompt. Die kan op dit moment nog als ‘bijvangst’ worden verkocht, maar vergt wel een dure scheidingsinstallatie die de business case voor geothermie negatief beïnvloedt, zeker in de toekomst als er voor dergelijke ‘bijvangst’ wellicht geen afnemers meer zouden zijn.

Ook is er een reëel risico op verontreiniging van zoetwater-voerende aardlagen, die belangrijk zijn voor de natuur en de drinkwatervoorziening. Juist in onze regio, waar de verzilting steeds verder oprukt, en waar we met kwetsbare watervoorraden in het kustgebied te maken hebben, is er alle reden om uiterst behoedzaam te zijn met het verlenen van geothermische exploratie- en exploitatievergunningen. **Wij vragen de gemeente ons te informeren over geothermische exploratieboringen die in onze regio voorzien zijn of al gedaan zijn, door welke partijen, en wat de bevindingen daarvan zijn. Zijn er al vergunningen verleend voor exploitatieboringen?**

Ook bij doubletten in de ondiepe bodem is er risico op verstoring van de waterhuishouding en de gemeente stelt terecht dat het tot dusver gehanteerde principe van ‘first come – first serve’ voor de toekomst niet houdbaar is; er is dringend behoefte aan heldere principes voor allocatie van ruimte in de ondergrond, zoals blijkt uit het feit dat er nu al steeds vaker sprake is van interferentie tussen doubletten.

Het gebruik van dergelijke bronnen vereist in elk geval een gecoördineerde benadering met de drinkwaterbedrijven en de waterschappen, gezien de noodzaak van het waarborgen op de langere termijn van de drinkwatervoorziening, de waterveiligheid en de beschikbaarheid van water voor natuur en landbouw (waterpeilbeheer).

Onduidelijk is welke eisen gesteld worden aan de woningen en wat dat voor kosten met zich meebrengt. Indien water van bijvoorbeeld 50 °C wordt aangeboden dan zullen de kosten per woning al snel tot enkele tienduizenden euro’s kunnen oplopen. Theoretisch kan CO₂-reductie bereikt worden met het benutten van restwarmte, echter zolang er geen compleet ontwerp ligt, waarin alle bovengemelde factoren moeten zijn uitgewerkt en gekwantificeerd, met name vanuit het gezichtspunt van de bewoners - is het twijfelachtig of de CO₂-reductie met warmtenetten meer dan marginaal zal zijn. Immers vooralsnog komt de warmte simpelweg van verbranding van fossiele brandstoffen en daar willen we nu juist vanaf.

Warmtepompen

Wij zijn van mening dat all-electric (warmtepomp) geen bewezen alternatief is. De kosten zijn veel te hoog en er wordt geen CO₂-reductie behaald. Dit zullen wij hieronder toelichten.

Als het koud wordt, dan laat de warmtepomp je in de steek en moet je elektrisch bijverwarmen. Voor warmwater is ook gewone elektriciteit nodig anders is het water niet warm genoeg en kun je legionella oplopen. Aan de gouden standaard om de legionellabacterie te doden, een boiler temperatuur van tenminste 60 °C, wordt druk geknutseld om de warmtepomp acceptabel te maken. Douchen is bij wijze van spreken beperkt tot vier minuten per persoon per dag (boiler), tenzij je meer gewone elektriciteit inzet.

Niet alleen zal de burger een warmtepomp in huis moeten halen, daar horen nog tal van andere apparaten bij: buffervat, warmtepomp voor tapwater, boiler, etc. Deze apparaten kunnen alleen samen functioneren door uitgekiende meet- en regeltechniek, de daarvoor benodigde expertise is bij de traditionele installateur niet aanwezig. Voorts is het te verwachten dat fabrikanten alleen het gebruik van eigen apparatuur zullen toestaan, dat burgers niet zelf metingen kunnen doen, niet zelf de installatie kunnen inregelen en dat burgers gedwongen zullen zijn deze apparaten op het internet aan te sluiten met alle privacy en beveiligingsrisico's.

De overheid roept het beeld op dat de kosten 10.000-15.000 per woning zullen zijn. Vele kosten zijn niet meegenomen of worden te laag ingeschat, bijvoorbeeld een ver-twee(drie)voudiging van het elektriciteitsnetwerk. De waarheid is dat alleen indien een woning die ontworpen is op een warmtepomp (nieuwbouw) de kosten in de orde grootte liggen waarmee de overheid schernt.

De Merenwijk bestaat voor het merendeel uit woningen die voor de oliecrises zijn ontworpen. De vereiste isolatie van de woningen en het geschikt maken voor lage temperatuur verwarming wat een warmtepomp eist, worden veel te laag ingeschat. Naast het aanleggen van vloerverwarming zal bijvoorbeeld ook een nieuwe kap nodig zijn, zullen balkons thermisch ontkoppeld moeten worden van de woning en zullen bijvoorbeeld nieuwe kozijnen voor het meest recente dubbelglas nodig zijn.

De kosten voor het merendeel van de woningen in Nederland kunnen makkelijk tienduizenden euro's bedragen. De overheid biedt als oplossing het verkopen van je eigen grond met de verplichting van erfpacht of een lening die terugbetaald moet worden in de vorm van een belasting. Hier missen wij bijvoorbeeld de consequenties voor waardedaling van woningen.

De sociale huurbouw rekt met 100.000; de gemeente Rotterdam kwam onlangs met 83.000. Indien wij de kosten op 100.000 stellen dan is dat een indicatie van de kosten, de Merenwijk telt 6087 woningen: 600 miljoen. Wij menen dat een project van deze omvang de spankracht en expertise van de gemeente Leiden ver te boven gaan.

Waar voorts geen aandacht aan besteed is, is de praktische uitvoerbaarheid. Wij beschikken domweg niet over de aantallen installateurs, aannemers, servicemedewerkers etc., die nodig zullen zijn voor een operatie van een dergelijke omvang.

De omgevingsvisie dient duidelijkheid te verschaffen of en zo ja op welke voorwaarden er warmte onttrokken zou kunnen worden aan de bodem c.q. het oppervlaktewater. De gemeente dient de consequenties van deze onttrekkingen in kaart te brengen.

De normen voor het bromgeluid zijn onlangs, tegen de richtlijnen van het RIVM in, naar boven opgerekt. Daarmee is de gezondheid in het geding. Bovendien zijn wij niet gecharmeerd van oorverdovend laagfrequent gebrom. Vindt keuring dan jaarlijks plaats i.v.m. teruglopen mechanische prestaties?

Voor wat betreft de CO₂-reductie het volgende.

Stel dat het rendement van de warmtepomp 300% is, d.w.z. voor elke eenheid elektrische energie die je erin instopt krijg je drie keer zoveel warmte-energie eenheden terug. Een rendement van boven de driehonderd beschouwen we als een fabriekswaarde die in de praktijk niet gehaald zal worden.

De opwekking van deze elektrische energie (kolen, gas, olie) gaat met een rendement van 40%. Het is waar dat de meest moderne gascentrales een hoger rendement halen, maar de meeste centrales kunnen dat niet.

Het effectieve rendement is dan 40% van 300%, dat is 120%.

Voor de warmwatervoorziening moeten we rekenen met een behoorlijk deel directe verwarming met elektriciteit en ook voor het vermijden van legionella is dat nodig, stel dat dat 10% kost.

Het rendement van warmtepompen is sterk afhankelijk van de buitentemperatuur, dat betekent in de winter bijstoken met elektriciteit, stel 20%.

Warmtepompen eisen doorgaans vloerverwarming. Bij vloerverwarming moet de ruimte dag- en nacht op dezelfde temperatuur gehouden omdat de opwarm en afkoel tijden lang zijn, tot wel enkele dagen. Dat betekent dat in een slaap/studeer kamer waarschijnlijk elektrisch verwarmd moet worden omdat je het daar 's nachts en overdag beslist andere temperaturen wilt hebben. Stel dat je dit 15% extra elektriciteit kost.

Het elektriciteitsnetwerk zal moeten worden verzwaard, stel 10%.

Op basis van deze cijfers is het waarschijnlijker dat een warmtepomp juist geen CO₂-reductie realiseert.

Behoudt het aardgasnet tot haalbare alternatieven beschikbaar zijn en als een reële optie voor een toekomstig waterstofnet

Gegeven al die onzekerheden is het de vraag of de gemeente er niet verstandiger aan doet even af te wachten en het bestaande fijnmazige gasnet vooralsnog te koesteren. Zolang er aardgas geleverd wordt, moeten geplande onderhouds- en vervangingswerkzaamheden aan het gasnet om veiligheidsredenen sowieso doorgang vinden. De beschikbaarheid van aardgas is geen probleem; die is niet afhankelijk van Groningen. Aardgasvoorraden zijn breed verspreid over de wereld (geen OPEC-achtig kartel), de voorraden zijn tot ver in de toekomst toereikend, aardgas komt niet alleen uit Rusland en voormalige Sovjetstaten, maar ook uit heel veel andere delen van de wereld, via de GATE-terminal (LPG). Waterstof kan aardgas te zijner tijd vervangen. Waterstof kan bijgemengd worden in het aardgasnet, zodat een geleidelijke transitie van aardgas naar waterstof mogelijk is. Op

dit moment lopen er al pilots met pure waterstofvoorziening in Nederland (o.a. in Stad aan 't Haringvliet en Hoogeveen). In dit verband vragen wij de gemeente naar de status van het onderzoek naar het bijmengen van waterstof in de Uniper Energie-Warmtecentrale op de Langegracht.

Nederland is dankzij de lege gasvelden op de Noordzee goed gepositioneerd voor de productie van blauwe waterstof, zolang groene waterstof nog niet in voldoende hoeveelheden beschikbaar is. In de toekomst is het waarschijnlijk dat we niet alle groene waterstof die Nederland nodig heeft in eigen land zullen maken, maar het in grote hoeveelheden met schepen en via pijpleidingen zullen importeren uit landen die gunstiger condities dan Nederland hebben voor relatief goedkope, grootschalige productie.

Zoals er grote onzekerheden zijn over de beschikbaarheid van duurzame warmtebronnen en de technologie die nodig is om die bronnen duurzaam te exploiteren, zo zijn er ook grote onzekerheden over de toekomstige beschikbaarheid van alternatieven voor aardgas: groen gas, synthetisch gas, synthesegas, blauwe en groene waterstof. De zekerheid die we wel hebben is de beschikbaarheid van een fijnmazig aardgasnet, dat tegen relatief geringe kosten geschikt kan worden gemaakt voor transport en distributie van waterstof. Dat aardgasnet vertegenwoordigt een enorme investering uit het verleden, waarvan we nog decennia kunnen profiteren als waterstof de brandstof voor de toekomst zou worden, met alle voordelen van flexibiliteit en schaalbaarheid.

No regret: koester het bestaande gasnet totdat bewezen alternatieven beschikbaar komen en als reële optie voor een toekomstig waterstofnet (of andere klimaat neutrale, gasvormige energiedragers).

Indien de gemeente het aardgas ontzegt, dan zal de aardgas infrastructuur moeten worden verwijderd, alleen al om veiligheidsredenen. Wij missen de kosten daarvan en bij wie deze kosten, direct of indirect in rekening worden gebracht.

Energiehubs

Over de energiehubs die vanwege de noodzakelijke ruimtereserveringen een prominente plaats hebben in de Omgevingsvisie, hebben wij nog veel vragen. Op welke schaal moeten we die energiehubs zien? Op de schaal van wijken, buurten of kleinere eenheden? En welke partij zou dan de balancerende van elektriciteit, warmte, groen gas en eventueel waterstof voor zijn rekening moeten nemen? In principe vallen die energiediensten onder verschillende regimes van wetgeving en regulering en is het vooralsnog volkomen duister welke partij, onder welke voorwaarden zo'n mandaat zou kunnen krijgen en hoe de burgers dan beschermd zijn tegen misbruik van hun eigen gebruikersdata en tegen misbruik van marktmacht door leveranciers.

Ook blijft het in de Omgevingsvisie verre van duidelijk wat Leiden voor ogen heeft met een Smart City grid. Voor de energiehubs signaleren we alvast dat de real-time balancerende van productie en consumptie van verschillende energiedragers en energiediensten in energiehubs enorme dataflows

met zich meebrengt. Die data zijn in principe niet van de gemeente, maar van haar burgers. De gemeente lijkt zich noch bewust van het issue van data ownership noch van de intensiteit van het dataverkeer dat geacommodeerd moet worden in de gedroomde toekomst voor 2040.

Innovatie

Wij vinden het uiterst zorgelijk dat de gemeente innovatieve technologie uitsluit, zoals bijvoorbeeld waterstof en het in de transitie bijmengen van waterstof aan aardgas.

Een andere veelbelovende ontwikkeling is warmte opwekking met panelen op het dak. Hierbij kan ook onderzocht worden of een thermische plaat achter een zonnepaneel een aanvulling kan zijn op warmtevoorziening. Immers de achterkant van een zonnepaneel kan wel 70 °C of meer worden.

Pas als de opslag van energie is opgelost, pas dan komt de energietransitie in beeld. De gemeente dient zich te informeren over innovatieve ontwikkelingen, gaat samenwerking aan met technische universiteiten of vergelijkbaar en stimuleert innovatieve ontwikkelingen.

Verzwarend elektriciteitsnet

Warmtepompen draaien op kolen. De wens is om warmtepompen op fossiele brandstoffen te vervangen door warmtepompen op duurzame energie. Maar zover zijn we nog lang niet. Het probleem is dat de meeste duurzame energie opgewekt wordt op momenten dat we die niet nodig hebben voor warmtepompen, of andersom er wordt geen duurzame energie opgewekt als we die wel nodig hebben. Op dit moment vindt onderzoek plaats, o.a. aan onze technische universiteiten naar oplossingen voor dit opslagprobleem.

Zolang er geen oplossing is, draaien warmtepompen dus op fossiele brandstoffen. Om die reden is het dan ook ongewenst om hun komst te verwelkomen. Het is daarom helemaal niet nodig om het elektriciteitsnet te verzwaren voor warmtepompen, want warmtepompen kunnen we niet inzetten.

Mocht op enig moment blijken dat een verzwarend van het elektriciteitsnetwerk nodig is, dan moeten we rekening houden met een enorme investering. Een onderzoek van PwC in opdracht van de grote Nederlandse elektriciteits- en gasnetbeheerders dat medio april 2021 verscheen laat zien dat de komende dertig jaar is er zeker € 102 miljard nodig is om van het gas af te gaan, althans in de huishoudens. Een deel van de elektriciteit zal komen van nieuw te bouwen gascentrales. Als je het klimaatakkoord naleest, zie je dat Nederland op dit moment 9 Gigawatt aan gascentrales heeft staan maar dat dit wordt uitgebreid naar 25 Gigawatt in 2050 (Prof. Smeulders, 2018-09-16, nu.nl). Het geld is nodig voor hoogspanningsverbindingen, ondergrondse kabels en transformatorstations. Daardoor stijgen voor consumenten de netwerkkosten voor elektriciteit naar verwachting met ruim 50 %.

Energiesysteem van de Toekomst

Onlangs is het rapport “Het Energiesysteem van de Toekomst 042021” opgesteld door de grote bij de energielevering betrokken partijen in opdracht van het ministerie van Economische Zaken verschenen.

Het rapport bevat twee onderwerpen:

1. Waar komt de energie vandaan?

De klimaatproblematiek bepaalt de energietransitie door het gebruik van kolen, olie en gas te verbieden en alleen duurzame bronnen toe te staan.

Voor Nederland betekent dit

- de eigen bronnen zijn voornamelijk wind en zon
- import van groengas en waterstof

Wind en zon vereisen energieopslag voor het zeker stellen van continue levering.

2. Kan dat wel?

Met berekeningen en scenario's wordt duidelijk gemaakt dat het technisch mogelijk is om de energielevering te realiseren. De realisatie vergt een grootschalige ombouw van de energieinfrastructuur. Daarbij wordt het elektriciteitsnet verzaamd en flexibel gemaakt en de aardgasinfrastructuur zo goed mogelijk hergebruikt voor een groengas en een waterstofgas net.

Daarin zitten een aantal aannames

- Nederland gaat minder energie gebruiken
- Er wordt snel een landelijk plan met begroting en (soms nare) besluiten goedgekeurd
- Energieopslag centraal zal voornamelijk waterstofopslag in zoutkoepels en gasvelden zijn
- Energieopslag lokaal zal met batterijen zijn, zowel bedrijfsmatig als privé
- Warmtenetten kunnen 25-45% van de huizen van warmte voorzien. De bron voor deze warmte is nog niet zeker.
- Groengas zal 10-50% van de beschikbare energie uitmaken.

Uit bovenstaande blijkt dat geheel ongewis is waar we met de energietransitie naar toe gaan. Er zijn ideeën maar geen bewezen oplossingen. Er is geen landelijk plan, geen business case, geen geld en geen besluit.

Heeft de gemeente kennisgenomen van het rapport “Het Energiesysteem van de Toekomst 042021” opgesteld door de grote bij de energielevering betrokken partijen in opdracht van het ministerie van Economische Zaken?

De energievoorziening is nu centraal geregeld met een combi van nuts en commerciële bedrijven maar er is geen centraal beleid voor de transitie met plan en budget, terwijl dat echt wel moet. Het kan nooit efficiënt worden als de algemene nutsvoorzieningen nu ineens per gemeente lokaal worden georganiseerd.

Wij zijn daarom van mening dat de gemeente de energietransitie moet opschorten totdat er een landelijk plan is.

Wij menen dat de gemeente de Regionale Energiestrategie (RES) voor de regio Holland Rijnland, waarop de omgevingsvisie mede is gebaseerd, dient bij te stellen naar de hier verwoorde zienswijze. Eerst en vooral zal in de RES het uitgangspunt moeten worden opgenomen dat Leidse

bewoners niet voortijdig (voor 2050) van het gas af worden gesloten. Pas nadat deugdelijke transparante business cases zijn opgesteld en nadat eerlijke communicatie met onderhavige bewoners heeft plaatsgevonden kunnen alternatieven worden besproken, niet eerder.

Tot Slot

No regret: koester het bestaande gasnet -zeker tot 2050- totdat bewezen alternatieven beschikbaar komen met een deugdelijke transparante business cases (kosten en bewezen alternatieven) en eerlijke communicatie met onderhavige bewoners.

Voorts zou de gemeente moeten onderkennen dat de energietransitie een enorme opgave is. Wij willen en kunnen dat op basis van een landelijk plan, net als bij de Deltawerken.

Leiden, 2021-05-13

Burgerinitiatief TegenGas, de initiatiefgroep ondersteund door haar meer dan 125 leden:

Bert Jansen
Hans Buijing
Bas van Poppel
Fred Wessels
Richard Bormans
Frans Westenberg
Oscar Gennissen
Nanno Boiten